

Azınlıkça Dergisi

Sayı: 61- Aralık 2010

Agos - Aralık 2010

Herkül Millas

"John Bowen'in Can Islam be French?" Pluralism and Pragmatism in a Secularist State (İslam Fransız Olabilir mi? Laik bir Devlette Çoğulculuk ve Pragmatizm) adlı kitabı İlias Kanelis'in yönettiği The Books' Journal adındaki Atina'da çıkan derginin Ekim sayısında tanıtıldı. (Bknz. 9/11 tarihli Zaman'daki yazım). Tanıtım Paris'te hukuk doktoru ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin raportörü Dr. Panayotis Voyatzis'tir. Ancak Voyatzis bu tanıtım yazısından yola çıkarak Batı Trakya azınlığı konusunda ilginç, yararlı ve cesur öneriler de sundu.

Antropolog olan Bowen kitabında Fransa'daki (ve Avrupa'daki) İslam fobisini eleştirmiş, İslami kurumların (cami, okul, dernek, vb.) Fransa'ya gelen Müslümanların toplumla uyumlu ilişkiler kurmaları ve entegre olmaları için çok yararlı olduklarını yazmıştır. Fransız devletinin bu yolda yardımcı olmasının gereğini vurgulamıştır. Ancak bu yazımda Bowen'den çok, kitabı tanıtan P. Voyatzis'in yazdıklarından söz edeceğim. Voyatzis herhalde böylesine kesin bir dille azınlığın din haklarından söz eden ilk Yunanlı olmaktadır. Birkaç cümlesine bakalım.

"Bowen Müslüman nüfusun tecrit edilmesine ve dolayısıyla bağnaz ve siyasi ideoloji temelinde bir İslami grubun doğmasına karşı çıkmaktadır. Dışa açık Müslüman bir cemaatin oluşmasının şartı, Fransız devletinin, Müslüman cemaatin kolektif kimliğini muhafaza etmesini sağlayacak kurumları desteklemesidir. Azınlığın örgütlenmesine kolaylıklar sağlamak, dini ve kültürel dernekler kurmasını teşvik etmek, 'uyumdan yana İslam'ın' öğretildiği eğitim enstitülerinin açılması ve Müslümanların siyasi temsilinin sağlanması gibi adımlar, Batı'da büyük bir kesimin sanıldığı gibi, laik devleti ve demokratik idealleri zayıflatmaz. Tersine bu tür inisiyatifler Müslüman cemaatin topluma eşit vatandaşlar olarak katılmasını kolaylaştırır. Bu tür dışa açık bir cemaat anlayışına genel olarak karşı çıkmak ise her müminin kolektif bir biçimde dini ve ahlaki açıdan varmaya ihtiyaç duyduğu ilhamın gereğini anlamamak demektir. Kendi arzusuyla kültürel ve siyasi girişimlere girişmesi ancak böyle sağlanabilir. Bowen'in çok doğru olarak işaret ettiği gibi, Protestan ve Yahudilerin Fransız Cumhuriyeti'ne yıllardan sonra entegre olmaları da ancak dine dayalı ideolojik çoğulculuk temelindeki bu tür kolektif faaliyetle sağlanmıştır."

"Kolektif faaliyetlerin gelişmesiyle dini azınlıklar dini kimliklerinin muhafaza edilmesini sağladıkları için, müminler zamanla Fransız Cumhuriyeti'nin siyasi ilkelerini de benimsediler. Bu

anlayış yalnız Fransa laik devletini ilgilendirmez; Yunanistan'da da ve daha somut olarak [Batı] Trakya'da uygulanabilir. Eğer Yunan devleti bir araya gelme ve dernek kurma girişimlerini destekleyerek Müslümanların kolektif kimliklerini güçlendirmek yolunu seçerse, iddia edildiğinin aksine Yunanistan'a zarar verilmeyecek, aksine Müslüman toplumun üyeleri daha aktif vatandaş olacaklar ve Yunan toplumuna daha özlü bir biçimde entegre olacaklar.”

Voyatzis yazısının devamında Yunan yargısının kararlarının AİHM'ince nasıl haksız sayıldığını, kapatılan İskeçe (Xanthi) Türk Birliği'ni anarak hatırlattı. Yazar Yunanistan'ın azınlık konusundaki yasal uygulamalarının uluslararası kıstaslarının gerisinde kaldığını savundu.

“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, örneğin, İskeçe Türk Birliği ile ilgili davada Yunanistan mahkemelerinin 1984'te derneği kapatarak dernek kurma hakkını ihlal ettiğine karar verdi. Yargıtayın da 2005 yılında oybirliğiyle dernek tüzüğü'nün ve bazı üyelerinin kamusal düzene karşı olduğuna karar vermesi dikkat çekicidir. Ancak Strasburg mahkemesi bu derneğin yine aynı isimle 1936'dan beri normal çalıştığını ve faaliyetine son verilene kadar Yunanistan mahkemelerinin, bu derneğin Yunan devletinin bütünlüğüne zarar verecek hiçbir niyet veya faaliyetini tespit etmemiş olduklarına işaret etti. AİHM'sinin bu kararı azınlık hakları alanında, Yunanistan ile uluslararası hukuk arasında var olan anlayışın farkı göstermektedir. Bu alandaki kolektif haklar ise hassas bir siyasi sorundur.

Voyatzis yasa koyucunun görevi ve başörtüsü konusunda da alışılmışın ötesine görüşleri dile getirmektedir. “Yasalar, bir yanda dini açıdan farklılıklar öte yanda kamu yararı biçiminde bir ikilem açısından ele alınamaz. Yasa koyucu, tersine, dini bir azınlığın toplumun içine nasıl yerini alacağını, bu alanda en iyi sonucun nasıl elde edileceğini de düşünmek zorundadır.”

Bu yazılardan azınlık haklarının yalnız yasal veya uluslararası anlaşmalar sorunu olmadığını, insan yaşamıyla ilgili temel bir dünya görüşüne uzandığını görebiliriz. Aslında konu azınlıkları aşmakta, devlet vatandaş ilişkilerine uzanmaktadır. Sorunun bu yanı anlaşılmadıkça toplumsal huzursuzluk yalnız azınlık alanında kalmayacaktır, bütün toplumu rahatsız edecektir. Özellikle Türkiye'de azınlık şikâyetleriyle çoğunluk şikâyetleri iç içedir. Örneğin vatandaşlar (büyük halk gruplarından söz ediyorum) hala nasıl giyineceğini, okullarda hangi din eğitimini alacağını, hangi dili konuşacağını devletle tartışmaktadır. Temel sorun vatandaş-devlet ilişkileri sorunudur. Başka türlü ifade edildiğinde demokrasi sorunudur. Ama tabii azınlıklar ek bir sorunla da karşı karşıyadırlar: etnik ayrımcılık. Ama çözüm, Bowen'in de işaret ettiği gibi, devletin vatandaşın özel hayatına karışmamasında yatmakta.